

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

Núm. 60 AGOST 2009

CALIDOSCOPI

Els banys més antics de la Costa Brava

■ L'ENTREVISTA

ALFONS HEREU, professional del sector turístic, explica la transformació de can Rius durant els anys 60

■ CONTRASTOS

La platja i els pescadors

■ LES IMATGES

Francesc Llorens capta escenes i detalls dels banys durant els anys 20

■ EL TINGLADO

Notícies i actualitat

Mainada mirant els banys al principi de la dècada de 1920. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

EN AQUEST NÚMERO...

■ PRESENTACIÓ	03
■ CALIDOSCOPI. Els banys més antics de la Costa Brava	04
El punt de vista	06
Les imatges	30
L'entrevista. Alfons Hereu	34
Contrastos	38
■ EL TINGLADO	40
■ DIRECTORI	43

EDICIÓ

AJUNTAMENT DE SANT FELIU DE GUÍXOLS
www.guixols.cat

REDACCIÓ

ARXIU MUNICIPAL
SERVEI DE PUBLICACIONS D'ARXIU
Cra. de Girona, 45-47
17220 St. Feliu de Guíxols
Tel. 972 32 25 93

COORDINACIÓ

M. ÀNGELS SUQUET

CONSELL DE REDACCIÓ

PERE CARRERAS, JORDI COLOMEDA
DAVID HERNÁNDEZ

COL-LABORADORS

JOSEP AULADELL, GERARD BUSSOT, PERE CARRE-
RAS, LAURA FRANCÈS, FRANCESC SÁNCHEZ,
M. ÀNGELS SUQUET, MERCÈ TATJER

FOTO DE LA PORTADA

DETALL DE L'EDIFICI DELS BANYS DE SANT ELM AMB
EL VAPOR B RBARA AL FONTS, EL 1928. AMSFG.
FONS FAMÍLIA MARTÍ (AUTOR: LLUI S MARTÍ)

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

JOSEP SOL , ANNA FUENTES

DISSENY I MAQUETACIÓ

DOSIS, PROJECTES GRÀFICS

IMPRESSIÓ

GRÀFIQUES BIGAS

ISSN 2013-0813
DIPOSIT LEGAL: GI-1.611-89

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el
disseny, fotografies, dibuixos i estadistiques, no
pot ser reproduida, emmagatzemada ni transmesa
de cap manera ni per cap mitjà (elèctric, mecànic,
 ptic, de gravació o bé fotocòpia) sense autoritza-
ci  prèvia de l'autor i editor.

Galeria dels Banys de Sant Elm amb un senyor que probablement sigui Joan Donato, gerent del local en la seva primera època. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

PRESENTACIÓ Ara fa un any, el ple de l'Ajuntament va acordar per unanimitat demanar al Ministeri de Medi Ambient, concretament a la Subdirecció General de Costes, que preservés els antics Banys de Sant Elm. L'enderroc de l'edifici, conegut també com can Rius, estava previst a l'avantprojecte de desenvolupament del camí de ronda elaborat per l'Estat, que és propietari de part de l'immoble. A nosaltres ens sembla molt encertada la proposta de rehabilitació d'aquest edifici tan emblemàtic per a destinar-lo a un ús públic de caràcter turístic o cultural.

L'existència d'aquest local es veu compromesa perquè es troba en zona marítimo-terrestre, precisament per la seva funció inicial, que era delimitar i condicionar un espai de la platja per destinar-lo al bany i al lleure de les persones benestants, a recer de mirades tafaneres. La seva conservació es justifica per la seva singularitat en el marc de la Costa Brava, pel fet de ser el més antic i també per l'ambició de les seves instal·lacions i serveis. Aquests banys van constituir una iniciativa pionera i amb vocació de qualitat, i es van anar transformant i adequant fins que van acabar tancant les seves portes.

Volem que L'ARJAU número 60 contribueixi al coneixement dels Banys de Sant Elm: del context en el qual es van crear, la manera com funcionaven, qui hi anava i qui se'ls havia de mirar des de fora, arran de les tanques... També volem que se sàpiga què van representar per Sant Feliu de Guíxols i per què el seu valor depassa els límits de la nostra ciutat. Cal tenir respecte per aquest edifici, ara buit i silenciós, testimoni d'un temps i d'unes persones que, en definitiva, van encetar un estil de vida del qual som hereus. Ens agrada imaginar-lo en la calor de l'estiu, amb el xivarri dels banyistes i l'olor de l'aigua salada.

Ambient de la rotonda dels banys l'any 1922. A la dreta, Pere Rius amb el seu tradicional barret inclina el cap i mira a la càmera per sortir a la fotografia. El que apareix al centre, en primer terme, probablement és Joan Donato, gerent dels banys. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

CALIDOSCOPI

Els banys més antics de la Costa Brava

"La muntanya de Sant Elm s'ha endiumenjada...". Així comença l'article de l'especial de Festa Major de *L'Avi Muné* de 1922 on es feia la crònica de la inauguració dels Banys de Sant Elm, promoguts per Pere Rius, tot explicant com la bellesa de les instal·lacions ensenyaria l'indret. El temps ha esborrat les traces d'aquella època i l'estat actual de l'edifici n'amaga la importància. Per això, Mercè Tatjer ens exposa el fenomen dels banys a Catalunya i hi situa el paper de Sant Feliu de Guíxols; Francesc Sánchez parla de com la gent veia els banys i afirma que els de Sant Elm van ser els més antics de la Costa Brava; Gerard Bussot explica la història de can Rius; Josep Auladell els presenta des del punt de vista de l'esport i la Laura Francès, des del de la salut; M. Àngels Suquet ressenya el treball de recerca de Rocío Cañadas sobre aquest tema i les fonts que va utilitzar. Les imatges mostren algunes escenes que Francesc Llorens hi va captar amb sensibilitat. Alfons Hereu parla de la darrera època dels banys i demana que la ciutat aprengui a mudar-se novament amb el seu patrimoni.

CALIDOSCOPI

EL PUNT DE VISTA

Vist per la **HISTÒRIA** **ELS BANYS DE MAR A LA COSTA CATALANA ALS SEGLES XIX I XX.** La costa catalana és, actualment, un dels principals destins turístics de sol i platja de la Mediterrània. Compta amb una completa infraestructura d'hotels, apartaments, càmpings, ciutats jardí, que configuren diferents nuclis amb personalitat pròpia, i que, al llarg dels 550 quilòmetres del litoral, ofereixen paisatges contrastats, espais singulars que disposen d'equipaments esportius i culturals de caire divers.

Les primeres pràctiques arran de mar

Aquest gran "cinturó de sol" és resultat d'un procés de construcció que troba les seves arrels al segle XIX, es desenvolupa i creix al llarg del segle XX. Igual que altres nuclis de la costa atlàntica d'Anglaterra i França, i de la mediterrània francesa i italiana, al nostre litoral les activitats d'oci marítim i la freqüentació de la platja d'una forma organitzada apareixen ben aviat.

Barcelona serà en aquest sentit capdavantera. D'ençà de final del segle XVIII i principi del segle XIX, les pràctiques arran de mar estan perfectament documentades mitjançant bans municipals i amb la creació de les primeres cases de banys de mar en pica, com els reconeguts banys de la Casa de la Caritat o de Can Soler a la platja de la Barceloneta, o els de Benet Trulls al peu de Montjuïc. Els Banys de Can Soler tancaren les seves portes el 1855, quan l'establiment fou venut a la Maquinista Terrestre y Marítima, empresa mecanometal·lúrgica que s'instal·là sobre el seu solar. Poc després, s'obriren a la Barceloneta nous establiments del mateix tipus; el 1856 es bastiren els Banys de l'Astillero i, el 1861, els de Sant Miquel.

Tanmateix, en aquesta etapa inicial els banys dins del mar eren encara força limitats, ja que generalment l'aigua de mar se servia calenta i en banyeres a l'interior dels establiments, més com a teràpia i higiene que com a oci. A poc a poc, cap al 1860, ja estaven organitzades les pràctiques dins del mar; per a aquesta funció, les cases de banys obriren a l'estiu les primeres instal·lacions a la platja, on els banyistes disposaven de casetes fixes, casetes de rodes, tovalloles, barnussos i tendals i altres fòtils per protegir-se del sol.

Els banys a mar oberts estaven perfectament regulats per les autoritats des del punt de vista de la moral (amb espais o horaris diferents per a cada sexe) i de la perillositat de les pràctiques amb l'obligatorietat d'instal·lar cordes i agafadors que des de la platja s'endinsaven al mar, sense oblidar la regulació de la vestimenta; des del punt de vista mèdic, els banys tenien gairebé una finalitat terapèutica, de manera que els metges (P. Felip Monlau, M. Bataller, J. Salarich) dictaren d'ençà de mitjan segle XIX normes precises que recomanaven els millors indrets de la costa i determinaven quins eren els mesos de l'any i les hores del dia més adequats per a prendre els banys, alhora que s'establia la durada de la immersió i els exercicis a realitzar. Generalment, prendre el sol no era una pràctica habitual, ja que, fins i tot, en alguns banys surants com els de l'Ondina del port de Barcelona, hom es podia submergir directament des de la caseta vestidor.

A la resta de la costa catalana, apareixerien també les pràctiques de banys en pica i els d'aigua de mar. Un dels primers nuclis fou Caldes d'Estrac, on a la tradició dels banys termals, s'hi afegiria la de cases de bany d'aigua de mar en pica, com la de Santa Romana, oberta cap al 1870, que a l'estiu obria una secció a la platja amb tendals i casetes; poc després, el 1882, el Balneari Colón disposava d'instal·lacions d'hidroteràpia i secció fixa de mar. Caldetes, afavorida per l'arribada del tren, es convertí ben aviat en un distingit nucli d'estiueig en què, al llarg del passeig marítim dels Anglesos, es bastiren arran de mar xalets per a les famílies burgeses de Barcelona, en una imitació a escala més local de les platges de Niça.

Més enllà de Caldetes, les burgesies locals buscaren també espais d'oci marítim i d'esbarjo. Sant Feliu de Guíxols, amb la construcció dels Banys de la Pedrera, fou capdavantera en aquest sentit. Al final del segle XIX, Barcelona, juntament amb els primerencs nuclis d'estiueig marítim (Salou, Sitges, Caldetes, Arenys, Sant Feliu), es podien comparar perfectament amb els de la costa cantàbrica freqüentats per la monarquia i la noblesa.

Alguns establiments, com els Banys Orientals, oberts el 1870 a la platja de la Barceloneta, fins i tot superaven per la seva arquitectura i equipament els de Santander o Sant Sebastià. Els banys Orientals promoguts per Melcior Gassull eren un gran conjunt d'estil neoàrab aixecat el 1870 segons projecte atribuït a August Font i Carreras; fou el primer establiment de banys de Catalunya que comptà amb instal·lacions fixes arran de mar, a més de dues piscines il·luminades primer amb gas i aviat amb electricitat.

Barcelona es convertí en els anys de la Primera Guerra Mundial en una ciutat balneària, en la qual, a les cases de banys de la Barceloneta, s'hi unien les del Poblenou i les de la Marina de Sants on, tot i no reeixir el conjunt balneari de la Perla del Mediterráneo promogut el 1885 per una societat per accions i projectat per l'arquitecte E. Sagnier, obriren els Banys Zoraya. La creació de la Societat d'Atracció de Forasters, el 1908, potencià la capdavantera funció turística de la ciutat, a la qual s'anomenà *La Perla del Mediterráneo*. A l'oferta balneària marítima de la capital catalana, s'hi afegia l'oferta d'esport (clubs de regates,

Més enllà de Caldetes, les burgesies locals buscaren també espais d'oci marítim i d'esbarjo. Sant Feliu de Guíxols, amb la construcció dels Banys de la Pedrera, fou capdavantera en aquest sentit

hipòdrom, frontons) i d'oci de la ciutat (teatres, cafès, parcs d'atraccions), i l'al·licient de la propera serra de Collserola amb la ciutat jardí i el parc d'atraccions del Tibidabo, com també l'espectacular Casino de l'Arrabassada amb hotel, restaurant i agosarades atraccions elèctriques comparables a les existents a alguns indrets dels Estat Units.

El naixement del bronzejat

Al primer terç del segle XX, les pràctiques d'oci marítim experimentaran un canvi important. La valoració del sol, la cura i alliberament del cos, les llibertats de costums i de la moda, l'augment de les pràctiques esportives afavoriran els banys de mar, la natació i el bronzejat. D'altra banda, la millora de les comunicacions, amb les primeres línies d'autocars i vaixells que comunicaran Barcelona amb alguns nuclis de la costa, i les vacances pagades contribuiran també a la popularització de la platja.

En aquest període s'obriran nous establiments de banys en forma de casinos amb equipaments moderns, balls, concerts, piscina, com el nou edifici del Balneari Casino Colón de Caldetes, els Banys de Sant Elm a Sant Feliu de Guíxols o l'Hotel Terramar a Sitges. A Barcelona, hau-

A la pàgina anterior:
a dalt, noies prenent un bany
al costat dels agafadors, l'any
1922. AMSFG. Fons Francesc
Llorens (Autor: Francesc
Llorens);
a baix, noies assegudes a les
cadires dels banys, als anys 20.
AMSG. Fons Francesc Llorens
(Autor: Francesc Llorens)

riem d'esmentar el luxós Casino de Sant Sebastià promogut per la societat Banys i Esports Marítims, S. A., inaugurat el 1928, que unia a les instal·lacions esportives, la piscina, la restauració selecta, els concerts i balls, i en alguns moments, també, els jocs d'atzar.

Les pràctiques d'esports marítims prendran una gran embranzida al llarg de la costa. Als ja existents clubs de regates, com el Club Marítim (que des del 1912-1913 disposava d'un nou edifici projectat per Enric Sagnier) i el Club Nàutic de Barcelona, s'hi havien anat afegint nombrosos clubs de natació (Club Natació Barcelona, el 1907; Club Natació Atlètic, el 1913; Club de Mar del CADCI –Centre Autonomista del Comerç i de la Indústria–, el 1913; Club Natació Barceloneta, el 1929; Club Natació Badalona, el 1932; Club Natació Guixolenc, el 1922). També l'organització i la participació en competicions de natació, de regates i de patins de vela eren activitats que sovintejaven als pobles de la costa.

La Costa Brava serà un referent amb nom propi. Era freqüentada per les elits, però també per grups més populars gràcies a una primerenca promoció turística, amb viatges i excursions organitzats, com els famosos Viatges Blaus, que amb modernes motonaus de la Transmediterrània transportaven els banyistes des de Barcelona a diferents indrets de la Costa Brava. En paral·lel, agències de viatges com Viatges Catalònia duïen a terme excursions col·lectives a Tarragona, Mallorca, la Costa Brava i fins i tot a l'Alguer.

La consolidació dels nuclis de Salou, Calafell, el Vendrell-Comarruga, Vilanova i la Geltrú, Sitges, del Maresme (Caldetes, Canet...) i de la Costa Brava (Sant Pol, Tossa, Sant Feliu, Santa Cristina...) fou resultat de la creació de passeigs marítims i de ciutats jardí; aquestes ciutats jardí eren promogudes sovint per societats urbanitzadores i projectades per reconeguts arquitectes (Terramar, obra de J. M. Martino a Sitges, Societat Bellamar a Comarruga i el projecte de J. M. Barenys), o per promotors privats com, a Sant Feliu, la urbanització i els Banys de Sant Elm, promoguts per P. Rius i Calvet, i la de S'Agaró, promoguda per l'industrial gironí Ensesa i projectat per l'arquitecte R. Masó, són prou representatius. Al mateix temps, la burgesia local i personalitats estrangeres adquiriren grans finques properes al

En aquest període, s'obriran nous establiments de banys en forma de casinos amb equipaments moderns, balls, concerts, piscina, com el nou edifici del Balneari Casino Colón de Caldetes, els Banys de Sant Elm a Sant Feliu de Guíxols o l'Hotel Terramar a Sitges

mar que s'enjardinaren de la mà d'arquitectes paisatgistes, alhora que s'adequaven les antigues construccions a usos més moderns, com es féu al castell de Santa Florentina, a Canet, o a la mansió dels Roviralta, a Lloret, on intervingué Nicolau M. Rubió i Tudurí.

No hem d'oblidar, tampoc, aquells projectes que posaren a l'abast de les classes mitjanes i populars les pràctiques d'oci marítim. El més conegut –tot i que no s'arribà a portar a ter-

me– fou el de la Ciutat del Repòs i les Vacances, projectat el 1934 pel GATCPAC a la platja de Gavà com a gran complex balneari, esportiu i d'oci marítim. Es proposava una gestió cooperativa de les instal·lacions en què es preveïen apartaments, casetes per a caps de setmana, càmpings, balnearis i solàriums o piscines, entre altres equipaments. Un altre exemple d'aquest tipus de complex és el dels Banys de Castelldefels, oberts el 1930 i promoguts per la societat Baños de Castelldefels, S. A., que foren molt freqüentats, en disposar d'una àmplia i variada oferta d'equipaments i serveis per a diferents tipus de públic i també pel fet d'estar molt ben comunicats per tren amb Barcelona.

Tot just abans de la Guerra Civil, més de mig centenar d'establiments de banys agrupats en nuclis de característiques diverses posaven de relleu la total popularització de la platja entre molts catalans. Al mateix temps, la costa catalana, i en especial Sitges i la Costa Brava, eren ja un referent mundial per al turisme internacional de qualitat, gràcies a artistes, pintors i escriptors, i a la pròpia burgesia catalana més cosmopolita, que atragué intel·lectuals i personalitats mundials de l'art i de la cultura que hi feren estades o s'hi instal·laren definitivament.

Barcelona esdevingué el nus important d'aquesta primerenca xarxa turística catalana, gràcies a les iniciatives de promoció hotelera, com fou la cadena HUSA, a la difusió a través de la publicitat en cartells i en les nombroses publicacions com les guies i revistes editades per la Societat d'Atracció de Forasters en diversos idiomes (*Butlletí de la Societat d'Atracció de Forasters*, *Barcelona artística e industrial*, *Select Guides*), o de la revista *Mediterráneo. Revista ilustrada de Turismo*, que anaren acompanyades de la celebració de congressos de turisme a nivell de Catalunya, d'Espanya i, també, d'àmbit internacional.

La conversió de Barcelona, a la dècada de 1919, en punt d'escala de línies aèries entre Tolosa i Casablanca, i entre Marsella i Palma de Mallorca, i amb connexions aèries amb Berlín i Ginebra ajudaren a obrir les portes al turisme internacional.

El boom turístic de la segona meitat del segle XX

Després del parèntesi de la guerra i dels primers anys de la postguerra, l'activitat balneària i de banys de mar es reprengué amb força. Barcelona mantingué tota la seva estructura balneària, especialment a la Barceloneta i a la platja del Poblenou. A la resta de la costa, la majoria de nuclis d'estiueig augmentaren la seva infraestructura, de manera que es bastiren un gran nombre de cases d'estiueig per a la burgesia. Una bona nòmina d'arquitectes vinculats al moviment modern (A. Bonet Castellana, A. Coderch) treballaren en diferents nuclis d'estiueig de la costa catalana projectant conjunts d'apartaments, i aixecant cases per a la burgesia des de Salou fins a la Costa Brava (Cadaqués, Tossa, Platja d'Aro, Begur).

El boom turístic de la dècada del 1960 trobà un terreny favorable per la implantació de diverses tipologies turístiques tant de caràcter més massiu amb grans blocs d'apartaments i hotels (Platja d'Aro, Lloret, Salou), com d'altres més integrades en el paisatge (Cadaqués, Tossa, Begur), sense oblidar els càmpings o els paradors nacionals com el d'Aiguablava.

Ambient d'estiuejants al carrer de Tetuan (actual passeig de Rius i Calvet), als anys 20. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

Al final del segle XX, les històriques tipologies balnearies i les grans cases d'estiueig arran de mar començaren a esdevenir obsoletes; alguns balnearis tancaren les portes, d'altres foren enderrocats per raons urbanístiques (Banys Orientals de la Barceloneta, Casino de Sant Sebastià), o per aixecar blocs de pisos (Banys de l'Astillero i de Sant Miquel a la Barceloneta), alguns foren transformats en restaurants o sales de festa. Sovint, les cases d'estiueig modernistes, noucentistes i racionalistes vorejades de bells jardins a peu dels passejos marítims s'enderrocaren per donar pas a estandarditzats blocs d'apartaments.

La major llibertat de costums, la modernització arquitectònica i urbanística mal entesa, la caducitat de concessions arran de mar o les implacables lleis de costes contribuïren a la desaparició d'elements importants i representatius de la història de les pràctiques de banys de mar a la nostra costa. Afortunadament, exemples com el dels Banys de Sant Elm a Sant Feliu, conservats gràcies a la iniciativa municipal, ens permeten mantenir la memòria del nostre passat i recordar el caràcter capdavanter del turisme de la costa catalana en el context peninsular i mediterrani.

Mercè Tatjer

Universitat de Barcelona

Vist pel **PERIODISME** **ELS BANYS MÉS ANTICS DE LA COSTA BRAVA.** Al final del segle XIX, quan encara el bany en un lloc públic era considerat impúdic i el mar, un lloc on guanyar-se durament la vida, a Sant Feliu de Guíxols es van obrir uns banys que van anar millorant progressivament les seves instal·lacions i serveis, fins a esdevenir –des de 1922– un lloc distingit i amb cert glamur. Una iniciativa pionera i alhora in-sòlita en la posteriorment anomenada Costa Brava.

L'ús del mar com a font d'activitats lúdiques ha arribat a posar en perill –encara les hi posa– ocupacions ancestrals com la pesca i el transport de mercaderies. Actualment, les barques se les posa lluny, on no molestin ni es vegin, a menys que siguin esportives o de lleure.

Però no sempre ha estat així: les xaiques, els bous... encara no fa un segle s'ensorraven a la platja després de la jornada de pesca. A prop de la platja, i sobre la mateixa sorra, es desenvolupaven els diversos oficis mariners. I els pailebots, abans que existissin els ports, s'ancoraven a la badia. La prosperitat d'un poble es mesurava per la seva activitat econòmica, industrial, portuària o pesquera.

És per això, i perquè no estava ben vist banyar-se en públic, que les zones permeses per al bany se situaven als afores, on no molestessin ningú, on ningú veiés els banyistes lleugers de roba. Banyar-se a la vista de tothom es considerava una activitat gairebé indigna pels ciutadans decents. L'exemple de Sant Feliu de Guíxols el tenim amb "Cala Sants". Era l'única platja autoritzada per al bany fins que, a primers del segle XX, es va demanar a l'Ajuntament que traslladés l'activitat a la llavors remota platja de Sant Pol. Ho va provocar la ràpida urbanització de la zona i la proximitat (relativa) d'habitatges a la platja on, alguns veïns, denunciaven que els banyistes portaven vestits poc decents o anaven despullats directament. En part, el fracàs dels banys públics –després d'una època en què es van convertir en molt populars– va ser l'expansió urbanística.

Gaziel explica la localització: "(...) els banys de Sant Feliu sempre han estat al mateix lloc, al peu de la muntanya de Sant Elm", és a dir, en terreny despoblat. I així ha estat des de la primitiva instal·lació, aquelles barraques de fusta que el cubà Antonio Romaguera Noallas va fer construir el juliol del 1875 a les Pedreres, a prop del Sang i Fetge, el penya-segat que servia de palanca al jovent de l'època. *Els banyadors*, com es coneixien, només servien per a canviar-se de roba i no eren permanents. No ho van ser fins el 1895, quan el guixolenc Baldomero Ribot els va reobrir totalment reformats. Era el primer establiment de banys públics de la Costa Brava. Quatre anys més tard, el 1899, obrien els Banys d'en Caixa, a Calella de Palafrugell, propietat del rendista i fins quatre vegades alcalde de Palafrugell Francesc Estrabau, conegut com *en Caixa*.

Aquests establiments –apartats del nucli urbà, naturalment– ja tenien com a finalitat atraure visitants, autòctons i forasters. A la nostra costa es van fer similars als que funcionaven des de mitjan segle a la Barceloneta, com els de la Senyora Tona, l'Astillero, Neptuno, Tritón o Sant Sebastià, o també els de Can Tunis. Eren espais dedicats a l'oci i els esports nàutics, però amb un regust romàntic de balneari on abundaven els tractaments de talassoteràpia (encara que llavors no se la coneixia així). Als Banys d'en Baldomero, o de la Pedrera, els de pila (banyeres grans), alimentats per aigües del mar, atreïen visitants de tot arreu, especialment quan es van millorar les comunicacions per carretera i tren. Paral·lelament als tractaments amb aigües de mar –també contestades pels sectors més

tradicionalistes de la societat del moment–, els banys van desenvolupar tota una activitat paral·lela amb l'organització de jocs i activitats esportives relacionades amb el mar, algunes amb format de campionat. Clubs de natació, de vela, de regates, o marítims es van gestar entre els usuaris habituals d'aquestes instal·lacions, que esdevenien autèntiques institucions socials. Sovint, amb el temps, allà on hi havia hagut uns banys, dècades després, en el mateix espai, naixia un club nàutic.

L'èxit dels establiments de banys va tenir sempre l'oposició d'una part de la població, que els considerava impúdics, desvergonyits i, fins i tot, poc saludables. No neixen per casualitat dites populars com “home de banys dura pocs anys”, “qui es banya la salut danya” o “*de los cuarenta para arriba, no te mojes la barriga*”. Però el moviment ciutadà del final del segle XIX, principi del XX, va ser prou fort per a mantenir i reivindicar l'activitat lúdica incipient a les platges i proclamar que “qui no es banya pel juliol, no es banya quan vol”.

Els banys públics, com a establiments permanents –encara que apartats dels nuclis– van viure la seva època daurada des dels anys 20 i fins a l'esclat de la Guerra Civil. A Sant Feliu de Guíxols, l'empenta que li va donar l'hisendat barceloní Pere Rius i Calvet va ser cabdal. I tot i l'evidència que es tractava d'un atractiu turístic de primer ordre en la creixent marca Costa Brava i els esforços socials i econòmics per beneficiar directament i indirecta la po-

Hi va haver una petita revifalla quan començava a notar-se el boom turístic. Però l'arribada del turista estranger i, en el cas de la població autòctona, l'augment del temps de lleure amb l'allargament dels períodes festius, van popularitzar el bany i la platja a tots els racons

blació que els acollia, mai no va aconseguir l'encaix total de l'establiment. Això era que tothom veïés els Banys de Can Rius com una font de riquesa en un sector, el turístic, que en aquell moment encara tenia poques hores de vol. Les festes, balls i competicions esportives destinades al poble, l'interès a traslladar-hi algunes activitats de la Festa Major o el mecenatge de Pere Rius en obres d'urbanització i enllumenat, no van ser suficients i sentiria les crítiques –ja conegudes– de suposada indecència de la instal·lació, condició classista, preus alts, fins i tot males olors del recinte. I és cert que la proximitat de l'activitat pesquera i portuària era clarament incompatible amb la salubritat que pretenien donar els banys de mar, ja que aquesta circumstància anul·lava fins i tot la suposada funció terapèutica de l'aigua salada; i així ho havien fet saber alguns dels usuaris.

Les iniciatives pioneres d'en Caixa i d'en Balamero del final del segle XIX no van ser seguides abastament per altres municipis de les marines del nord, de l'Empordà i la Selva, l'encara no batejada Costa Brava. Es té coneixement puntual de casetes desmuntables de canya i fusta a la costa de les Alberes, probablement Llançà o Colera, i ginys que encara es feien servir per entrar a mar amagats de la vista de tothom, però res més. Les cales de

Begur, Fornells i Aiguablava, territori freqüentat pels polítics de la Lliga i "dominat" urbanísticament per la família Arruga des del cap Rubí, no eren prou atractives per a la gent de l'època per banyar-s'hi, probablement a causa de la baixa temperatura de l'aigua, entre roques. Sí que constituïen ports naturals per a desenvolupar una altra activitat que esdevindrà molt important amb els anys: la navegació de lleure, nascuda a partir de l'interès i l'afició a la pesca. Els banys de S'Agaró ja funcionen a partir dels anys vint, però fins passada la guerra, per exemple, no s'estableixen els Banys Ventura de Lloret de Mar. Blanes, Palamós o Roses esmercen esforços a fer forts els seus ports i l'Escala manté intacta la seva activitat marinera fins entrada la segona meitat del segle XX. Més tard, la força del turisme arraconarà les activitats econòmiques tradicionals (la pesca, el salaó) i, paradoxalment, a partir d'aquest moment se les considerarà molestes per als nous visitants i les traurà als afores, cap a la Clota. A Cadaqués, i per extensió a tot el cap de Creus –i puntualment a la costa del Montgrí, les illes Medes i fins i tot la de Begur–, dominava, a part de la pesca amb les arts tradicionals, l'extracció i comercialització del corall vermell. En tots aquests pobles, a més, les pobres comunicacions per terra eren barrera suficient per mantenir-se isolades de visitants, tret de molts pocs que precisament el que buscaven era aïllar-se. La veïna Tossa de Mar encara ha sabut mantenir un cert isolament, com el que buscaven els primers turistes, britànics i jueus, al començament del segle XX. Per uns o altres motius, aquestes altres localitats no eren un bon lloc per promoure establiments com els de Sant Feliu i Calella.

Cucanya al racó de Garbí, davant dels Banys d'en Baldomero, al final del segle XIX. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autor: Amadeu Mauri)

La demanda forastera –principalment, industrials i burgesos barcelonins i de l’interior de Girona; gent benestant, en definitiva– no era suficientment elevada per a promoure’n més, ni la seva presència s’havia estès més enllà d’aquests dos nuclis.

L’esclat de la Guerra Civil i la misèria dels primers anys de la postguerra, van significar el declivi dels banys públics. Hi va haver una petita revifalla quan començava a notar-se el *boom* turístic. Però l’arribada del turista estranger i, en el cas de la població autòctona,

Els Banys de Sant Elm, des dels banyadors del cubà Romaguera, als d’en Baldomero i Can Rius, van estar en servei cap a vuitanta anys, fins que es van convertir en una sala de festes. Les altres instal·lacions que van sortir més tard a la Costa Brava van tenir un recorregut més curt

L’augment del temps de lleure amb l’allargament dels períodes festius, van popularitzar el bany i la platja a tots els racons. Els ajuntaments i, sobretot, el règim de l’època no van tenir més remei que plegar-se als interessos de la nova indústria, el turisme, i no es van poder oposar al bany a qualsevol racó; és més, venia gairebé exclusivament el sol i la platja com a únic reclam turístic. No tenia sentit mantenir unes instal·lacions que tornaven a ser, com les de la primera època –el 1875–, mers vestidors. Amb tot, l’ofegament urbanístic, amb xalets, cases i apartaments a tot el voltant, desfeia la privadesa que els més elitistes podien buscar en un bany de mar.

Els Banys de Sant Elm, des dels banyadors del cubà Romaguera, als d’en Baldomero i Can Rius, van estar en servei cap a vuitanta anys, fins que es van convertir en una sala de festes. Les altres instal·lacions que van sortir més tard a la Costa Brava van tenir un recorregut més curt. Sorprenentment breu va ser l’existència dels Banys d’en Caixa, de Calella de Palafrugell: només set anys. La instal·lació va caure en desús amb la mort del seu promotor, Francesc Estrabau, el 1906, dos anys abans que Ferran Agulló bategés les marines de l’Empordà i la Selva com la Costa Brava.

Per sort, i gràcies a la reorientació que ha tingut el negoci amb els anys, encara podem apreciar a prop de casa nostra una instal·lació semifixa que manté un cert ambient romàntic com el dels banys de fa un segle. Els Banys de S’Agaró, les casetes de colors del costat de la Taverna del Mar, són un dels pocs vestigis que queden d’una època de pioners del turisme, de gent que s’estimava el seu país, que volia veure’l ric, pròsper, únic. Cal que ara nosaltres agafem el testimoni de la petja que van deixar i evitem que es perdi allò que queda, que és poc, però que forma part de la memòria històrica del nostre país, del nostre poble, de nosaltres mateixos.

Francesc Sánchez
Televisió de Catalunya

Vist per l'**ARQUITECTURA** **PLANIFICACIÓ I DISSENY DELS BANYS DE SANT ELM.** L'any 1875 l'Ajuntament va autoritzar la instal·lació d'unes casetes de bany al racó de Garbí de la platja de Sant Feliu. A mesura que es van anar consolidant i ampliant aquestes estructures primigènies, aquest lloc va esdevenir un punt de referència per a l'estiueig a Catalunya i l'edifici dels banys, al llarg de la seva existència, ha quedat integrat en el paisatge de la nostra badia.

El que antany havia estat un dels indrets més desafavorits de la població, entre l'actual plaça de Ferran Agulló i el passeig del President Irla, a causa dels forts embats dels contínuats temporals de llevant, que espatllaven no tan sols l'estret camí de carro que pujava en direcció a les pedreres de la vila, sinó també les cases del sector del Raig i de la placeta de Sant Pere, va començar a canviar quan el comerciant Antoni Romaguera i Noallas va demanar instal·lar unes casetes de bany davant mateix dels illots de la Galera i Santa Rosària, al mes de juliol de 1875.

Aquest fet puntual, i el que s'havia produït uns anys abans amb la construcció d'un primer mur que limitava amb la platja (1862), en direcció a la pedrera, consolidaria un sector que, amb els anys, aniria millorant i es convertiria en un dels indrets més bells de la població.

Malgrat que inicialment Romaguera bastiria unes casetes de fusta per a banys de mar, tant de moda entre els nostres avantpassats, no seria fins l'any 1882 que faria construir una petita edificació auxiliar, que, en època estiuenca, servia per a atendre la clientela. Malgrat això, la seva composició constructiva –bàsicament, de fusta–, no deixava d'ésser un volum tancat, cobert a dues aigües, però sense cap mena de disseny arquitectònic, i que es desmuntava en acabar els mesos d'estiu.

Amb el traspàs d'aquest negoci a l'empresa Salvador Dolz y Cía, amb l'autorització administrativa inclosa (1891-1893), i la posterior adquisició dels drets d'explotació per part de Baldomer Ribot i Roc Sala i Oliu (1893-1919), hom bastiria per a balneari i banys de mar, amb caràcter permanent, l'anomenat Balneario Guixolense (1893) –popularment conegut com *els Banys d'en Baldomero*–, sota la direcció tècnica de l'arquitecte General Guitart i Lostaló.

Aquest seria el primer projecte amb disseny constructiu, pensat per a realitzar-hi aquella activitat. Estructurat com un edifici rectangular de 210 m² de superfície, coberta a dues

Malgrat que inicialment Romaguera bastiria unes casetes de fusta per a banys de mar, tant de moda entre els nostres avantpassats, no seria fins l'any 1882 que faria construir una petita edificació auxiliar que, en època estiuenca, servia per a atendre la clientela

aigües, i distribuït el seu interior en vestíbul, serveis, cuina, saló cafè, i vuit dependències individuals destinades a banys de mar, comptava també amb una àmplia galeria d'esbarjo amb vistes a la badia. No cal dir que aquest establiment es convertiria en un punt de referència per a Sant Feliu, tant en l'aspecte comercial i de serveis, com pel que fa a la futura planificació urbanística del sector.

Tanmateix, l'oportunitat que aquest balneari va proporcionar als amants de l'esport de mar es traduí, més endavant, en diverses festes aquàtiques i de natació, amb curses de resistència, salts de palanca i trampolí, natació, o sota l'aigua.

L'any 1919, l'hisendat barceloní Pere Rius i Calvet va adquirir els antics Banys d'en Baldomero –aleshores pràcticament en desús–, i també part de la muntanya de Sant Elm, per construir-hi una urbanització. La rehabilitació del vell establiment (1920-1922) cal adjudicar-lo a l'arquitecte Joan Bordàs i Salellas, que ja havia realitzat diversos esbossos i croquis constructius de les propietats de Rius.

Aquest tècnic, respectant la idea original de l'arquitecte Guitart vint-i-nou anys abans, va dissenyar la configuració d'una terrassa volada sobre el mar, alhora que va projectar, a la seva façana nord, una rotonda porxada –tancada l'any següent durant la segona reforma (1923)–, que va conferir una certa distinció i atractiu a aquella construcció.

D'aquesta manera, la distribució de serveis es concretava en cinquanta-quatre cambres individuals de bany d'onatge, dues sales generals (homes/dones), piscina interior coberta, i cent cinquanta-dues casetes de bany de fusta. Comptava també amb un gabinet expert en procediments curatius amb personal qualificat. Sens dubte, aquests banys se situarien al nivell dels millors establiments balneoterapèutics de la costa mediterrània.

Façana de mar dels Banys de Sant Elm, després de la reforma de 1923. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autor: Ricard Mur)

Amb la constitució de la societat mercantil Urbanización y Baños San Elmo, S. A. l'any 1930, en plena construcció de la ciutat jardí de la muntanya de Sant Elm, les previsible inversi-
ons que Rius havia de fer per a la millora i manteniment del balneari, quedaren frustrades
en iniciar-se la Guerra Civil espanyola. La mort per malaltia de la seva filla Rosita (1937),

L'any 1919, l'hisendat barceloní Pere Rius i Calvet va adquirir els antics Banyes d'en Baldomero –aleshores pràcticament en desús–, i també part de la muntanya de Sant Elm, per a construir-hi una urbanització

i la seva posterior execució al mes de febrer d'aquell mateix any per part de milicians
a Cerdanyola, va fer que aquella empresa passés a mans dels seus nebots, que llogaren
aquest establiment sense dedicar-hi gaire inversió.

L'any 1953, la Urbanización y Baños San Elmo, S. A. va aportar per a la constitució de
Turispania, S. A. la concessió que a nom de Pere Rius figurava entre els béns de l'entitat.
Així, a les dècades dels quaranta i els cinquanta, es van utilitzar les instal·lacions –en exclu-
siu per als socis de l'entitat– per a programar-hi balls d'orquestra a la galeria superior, que
hom coneixeria popularment com *can Rius*.

Amb el turisme de finals de la dècada dels seixanta, l'edifici es va reformar, tant en l'aspec-
te exterior (canvi de la coberta existent per una de plana, tancament de les obertures a la
façana actual del passeig del President Irla, etc.), com en l'interior, que es va distribuir com
a sala de ball o discoteca, i es coneixia amb la denominació de *Clipper's Boîte*. Amb aquesta
mateixa imatge, pràcticament, i rebatejat com *Palm Beach*, aquest local va funcionar a la
dècada dels noranta, i fins fa pocs anys.

Sens dubte, la seva fesomia ha identificat durant anys –amb més o menys encert– un sector
de la ciutat. Ara caldria decidir, entre tots, si, amb les reformes adequades o la seva imatge
tradicional, convé que continuï o no identificant una part de la façana marítima de Sant
Feliu.

Dissortadament, les autoritats competents –i em refereixo a aquelles que tenen la tutela
de la gestió i ordenació dels serveis i activitats costaneres–, sembla que no ho mesurin tot
amb la mateixa vara. Què és més greu, o què molesta menys, els Banyes de Sant Elm, o el
mastodòntic bloc d'habitatges del seu costat? A tots ens toca decidir.

PER SABER-NE MÉS:

BUSSOT LIÑÓN, Gerard. *Carrers, cases i arquitectes.*
Sant Feliu de Guíxols, dels inicis fins el 1931.
Sant Feliu de Guíxols: Ajuntament, 2000.

BUSSOT LIÑÓN, Gerard. *Sant Feliu de Guíxols*
(1800-1930) Indústries, comerços i serveis.
Sant Feliu de Guíxols: El Carrilet
Edicions, 2002.

Gerard Bussot

Investigador i col·laborador de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Vist per l'ESPORT GANXONS A L'AIGUA! Que avui dia tinguem assumit que l'oci i la pràctica de l'esport estan adreçats a una gran part de la població no vol dir que sempre hagi estat així. Al final del segle XIX i principi del XX, l'esport era una activitat d'uns pocs privilegiats que disposaven de temps lliure i de ganes de fer-lo servir.

Aquest caràcter de pràctica minoritària equivalia a una sociabilitat esportiva elitista, la qual cosa queda perfectament reflectida en el període que finalitza el 1914, en què la majoria d'entitats esportives existents presentaven dues característiques evidents: el seu origen barceloní i els sectors socials benestants que les sustentaven (Círculo Equestre, Club de Regatas, entre altres). A partir de 1914 i fins el 1924, podem parlar d'una època de transició en l'esport català, amb un augment d'entitats esportives, un abandonament progressiu de l'esport elitista, la consolidació de la xarxa federativa i una "comarcalització" de l'esport, que va portar una nova realitat a poblacions a les quals els sectors benestants traslladaren les seves activitats esportives durant les vacances.

Indubtablement, l'existència o no d'infraestructures que facilitessin la pràctica de l'esport era determinant per al seu arrelament en un determinat indret. A Sant Feliu, els esports aquàtics no tingueren una presència continuada fins que els Banys de Sant Elm proporcionaren un marc adient per a la seva pràctica. Quan al mes de maig de 1922 el senyor Pere Rius i Calvet començava les reformes dels Banys d'en Baldomero per convertir-los en els Banys de Sant Elm, poca gent a Sant Feliu podia pensar en el canvi que aquestes instal·lacions suposarien per al seu temps d'oci, que quedaria, en molts casos, indefectiblement lligat a l'esport. L'artífex dels banys, barceloní de naixement i fabricant de teixits d'ofici, no desconeixia el potencial que l'esport podia aportar al seu negoci i decidí crear un centre on la burgesia urbana, component majoritari de les colònies d'estiuejants a l'època, pogués gaudir d'un lloc de reunió amb totes les comoditats i on no hi faltessin les activitats esportives. Així, ja en un dels primers anuncis¹ dels seus banys, abans de la seva inauguració, el senyor Rius feia una mena de declaració de principis, tot informant dels serveis de bar i perruqueria, concerts i balls, juntament amb concursos de natació i de waterpolo.

Comença el partit!

La inauguració dels banys el 15 de juliol de 1922 fou un acte absolutament protocol·lari, amb solemne festa religiosa i banquet amb l'assistència de les autoritats del moment². La inauguració esportiva, però, no va arribar fins el 20 d'agost d'aquell mateix any amb la complicitat del Club Natació de Barcelona (CNB), pioner de la natació a Catalunya, que en aquella època estava portant a terme una veritable campanya de proselitisme amb sortides a les poblacions costaneres per expandir la pràctica de la natació. El CNB va portar a Sant Feliu dos equips de waterpolo que competiren entre ells, a més de nedadors de velocitat i de fons –en desplaçà un total de 20³–, i a la festa s'hi afegiren nedadors locals que celebraren dues proves, una de resistència i una de sota aigua⁴. La llavor que sembrà el CNB, l'entusiasme dels esportistes locals i el suport de Pere Rius foren determinants per als fets que succeïren a continuació. Al principi de setembre d'aquell mateix any, un grup d'afeccionats es reunien als Banys de Sant Elm per formar el que seria el primer club de natació de la nostra ciutat. D'aquella reunió en sortiria una junta presidida per en Jaume Lladó, que instal·là la seu social del Club de Natació Guixols als Banys de Sant Elm⁵.

En aquell temps, de la mateixa manera que naixien i creixien les entitats esportives, ho feien les federatives. Així, el 1921 naixia la Federació Catalana de Natació Amateur. El 16 de se-

1. *L'Avi Muné*, núm. 218, 8 de juliol de 1922, pàg. 1. AMSFG.

2. *L'Avi Muné*, núm. 220, 21 de juliol de 1922, pàg. 3. AMSFG.

3. *L'Avi Muné*, núm. 224, 19 d'agost de 1922, pàg. 3. AMSFG.

4. *El Programa*, núm. 961, 26 d'agost de 1922, pàg. 11. AMSFG.

5. *L'Avi Muné*, núm. 228, 16 de setembre de 1922, pàg. 2 – 3. AMSFG.

tembre de 1922 els representants del flamant Club Natació Guíxols anaren a Barcelona a una reunió de la federació⁶. En la reunió, i davant els delegats de diversos clubs de Catalunya, els nouvinguts presentaren la sol·licitud per a celebrar a Sant Feliu els Campionats de Catalunya de Natació, l'organització dels quals aniria a càrrec del recentment constituït club i comptaria amb les instal·lacions dels Banys de Sant Elm. La federació va accedir a la seva sol·licitud. L'endemà, el 17 de setembre, el club organitzà la seva primera activitat⁷, el que en aquell moment s'anomenava *festa marítima*, amb cucanya, concurs de natació amb relleus de 4 x 50 i una cursa per a menors de 15 anys, amb premis en metàl·lic, en un intent evident de motivar el jovent a interessar-se per la natació i a participar en la nova entitat.

Un campionat de Catalunya a Sant Feliu de Guíxols

Els Banys de Sant Elm havien nascut en un municipi d'estiueig com un negoci, amb unes instal·lacions vinculades als estiuejants i amb competicions estacionals organitzades per a ells. Amb el naixement del Club de Natació Guíxols, els banys es vinculaven a un altre fenomen: l'increment d'entitats esportives i el creixement de competicions públiques. En aquest sentit, hem de remarcar la perfecta simbiosi que s'establí entre els banys i el club de natació. Així, els banys tenien una afluència de públic notable i el club disposava d'unes instal·lacions d'altra manera inabastables.

Després de l'aturada obligada pel període hivernal, calia posar fil a l'agulla per preparar el campionat i les activitats de la primera temporada completa del club. Els treballs s'iniciaren amb una reunió general de socis i afeccionats el 15 d'abril de 1923⁸ i les activitats arrencaren el 17 de juny amb diverses proves encaminades a establir una classificació entre els socis i com a base per a la formació d'equips de waterpolo. El programa del campionat quedà definitivament fixat per als dies 12 i 13 d'agost, amb proves de diverses distàncies, salts de trampolí, waterpolo, etc. Tret de la cursa de 2.000 metres que se celebraria paral·lelament a l'escullera per la part de fora, el camp de curses quedava situat dins del port i davant dels Banys de Sant Elm, des d'on el públic assistent podia seguir les diverses competicions. Els banys varen donar les majors facilitats per a la celebració dels campionats, fins i tot suspent els serveis de banys de mar per al públic en general. El campionats foren un èxit, tant de públic, que omplí les terrasses del balneari i els camins de la muntanya de Sant Elm, com de participació, amb uns cinquanta-cinc nedadors dels diversos clubs de Catalunya. Al vespre del diumenge, es tancaren els campionats amb un ball ofert als mateixos banys. El reconeixement de tots els assistents i de la premsa local va ser per al senyor Pere Rius i especialment per a en Jaume Lladó, president del Club Natació Guíxols i organitzador del campionat⁹.

La celebració dels campionats va consolidar el Club Natació Guíxols i, de passada, la seva relació amb els Banys de Sant Elm. Al llarg dels anys següents, el club va desenvolupar totes les seves activitats als banys, i s'aconseguien algunes temporades memorables amb el waterpolo, com la de l'any 1926, quan, de set partits jugats, el CN Guíxols en va guanyar cinc, va empatar-ne un i només va perdre contra el Mataró. L'equip de relleus de velocitat també va guanyar tots els seus enfrontaments... menys amb el Mataró, veritable "bèstia negra" dels ganxons aquell any.

6. *L'Avi Muné*, núm. 229, 23 de setembre de 1922, pàg. 2 – 3. AMSFG.

7. *L'Avi Muné*, núm. 228, 16 de setembre de 1922, pàg. 2 – 3. AMSFG.

8. *L'Avi Muné*, núm. 258, 14 d'abril de 1923, pàg. 3. AMSFG.

9. *L'Avi Muné*, núm. 276, 18 d'agost de 1923, pàg. 3. AMSFG.

Sota aquestes línies: salt de trampolí durant el concurs de natació del dia 12 d'agost de 1923. AMSFG. Col·lecció España-Ibáñez (Autor: Ricard Mur); a baix, partit de waterpolo cap a 1930. AMSFG. Fons Família Martí (Autor: Lluís Martí)

Els Banys de Sant Elm es convertiren en veritables dinamitzadors de la vida esportiva de la ciutat, no només per la seva condició d'infraestructura imprescindible per a facilitar la pràctica dels esports aquàtics, sinó també pel que tenien de difusors de les pràctiques esportives

...I podríem agafar un patí

El patí a rem neix a la dècada dels anys vint als banys i clubs de natació de la costa catalana, especialment a Barcelona i Badalona, on era força habitual poder llogar unes embarcacions lleugeres formades per dos flotadors iguals i simètrics de proa i popa, units per un seguit de bancades on s'asseia el tripulant o tripulants, ja que alguns tenien espai per a dues persones. L'embarcació s'impulsava per un rem de doble pala. L'ús d'aquests patins es generalitzà ràpidament, ja que permetien banyar-se en zones properes a les platges, però en aigües més netes, sense haver de nedar molta estona. Al final dels anys vint es donà un pas molt important, es tingué la idea de col·locar un pal i una vela als patins, tot i que no fou fins el 1942 que es dissenyaren les formes del casc actual del patí. Cal remarcar que el patí de vela català, veritable embarcació amb denominació d'origen, és actualment l'únic catamarà reconegut com a classe per a regates.

Els Banys de Sant Elm també varen participar d'aquesta febre pels patins; bona prova d'això és que ja el 1923 s'anunciaven¹⁰, al costat de les cucanyes i partits de waterpolo, unes regates de patins que es devien portar a terme amb la petita flota de què disposava el mateix club, ja que tenim documentació gràfica¹¹ que ens mostra fins a set embarcacions d'aquesta mena. El que no hem pogut documentar és el fet que a Sant Feliu es donés el pas del rem a la vela, i possiblement va ser així per manca d'interès dels socis i usuaris de l'entitat, més atrets per la natació i les festes de l'estiu que no pas per la navegació.

Un trist final

La història de l'època daurada dels Banys de Sant Elm s'acaba, juntament amb la del Club de Natació Guíxols, els balls i els patins a rem, amb la mort del senyor Pere Rius i amb la fi d'un estil de vida. Tot queda trencat per la Guerra Civil. Val a dir, però, que, durant aquests anys, els Banys de Sant Elm es convertiren en veritables dinamitzadors de la vida esportiva de la ciutat, no només per la seva condició d'infraestructura imprescindible per a facilitar la pràctica dels esports aquàtics, sinó també pel que tenien de difusors de les pràctiques esportives que, si bé varen néixer com una prolongació de les activitats pròpies i elitistes de la colònia d'estiuejants, ben aviat varen ser adoptades entusiàsticament per bona part dels ganxons, de tal manera que van determinar directament el naixement del Club Natació Guíxols i, indirectament, un apropament de la gent de Sant Feliu de Guíxols a un mar que, fins llavors, només havia estat considerat un lloc de treball i, en els pitjors dels casos, un lloc perillós on fins i tot es podia trobar la mort.

Josep Auladell Payró

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

10. *El Programa*, núm. 1009, 31 de juliol de 1923. AMSFG.

11. Col·lecció Carme Arxer. Reg. 13145. AMSFG, Secció d'imatges.

Vist per la **TALASSOTERÀPIA** **BANYS DE SALUT.** L'origen dels banys, com el dels balnearis, s'explica per les propietats curatives que des d'antic s'atribuïen a l'aigua, que es considerava molt beneficiosa per a algunes malalties. No obstant això, en el cas dels banys en aigua de mar, la seva funció va anar evolucionant cap a aspectes més lúdics i socials fins a esdevenir un dels reclams principals del turisme i l'estiueig de la segona meitat del segle XX.

La pesca, el comerç o el món dels corsaris són temàtiques que tots relacionem amb Sant Feliu de Guíxols i la seva costa, però, i la salut? Hi té alguna cosa a veure, amb la platja i el mar? En aquest article abordem a grans trets un tema poc estudiat a nivell local però no per això poc important de tractar i conèixer: els banys de mar i les pràctiques balneàries dels Banys de Sant Elm.

El bany amb finalitats curatives i socials no és un invent contemporani; de tots és coneguda la tradició balneària dels romans o els àrabs, que ja l'utilitzaren des de temps immemorials, i les seves propietats ja foren lloades per metges clàssics com Hipòcrates o Galè. Ara bé, és al llarg del s. XIX i principi del XX que aquestes pràctiques es recuperen i es desenvolupen, fins a donar lloc al naixement d'una indústria terapèutica que es crearà amb uns fins curatius clars i acabarà, en molts casos, convertida en una indústria de l'oci i del turisme, també anomenada *capitalisme balneari*.

Als segles anteriors al XVIII i XIX, les activitats a la franja litoral catalana i guixolenc es limitaven a un ús econòmic relacionat amb la pesca, el comerç marítim o la defensa dels atacs pirates, tan freqüents a la costa. Ara bé, a partir del final del segle XIX apareixen unes noves finalitats terapèutiques que propiciaran l'aparició d'una nova pràctica balneària i, de retruc, la construcció d'unes instal·lacions apropiades per a dur-la a terme. Aquest nou ús higiènic del litoral apareix com a resultat de les conclusions extretes dels tractats d'hidrologia que es publicaven en aquells moments i que buscaven, entre d'altres, noves possibilitats medicinals de la talassoteràpia, que és la terapèutica específica amb aigua marina, per millorar el tractament de malalties com la bronquitis, l'anèmia o la tuberculosi.

Els primers banys: els banys d'onada o de mar

És en el context d'aquest arrelament de les pràctiques balneàries del final del s. XIX que situem l'origen del balneari guixolenc l'any 1876, quan es dóna permís a Antoni Romaguera per a instal·lar unes casetes de bany al sector de la Pedrera, entre les roques denominades de la Galera i de Santa Rosària. Aquest establiment primicer és un exemple d'aquesta idea original de balneari anomenat d'onada o de mar. La idea era la mateixa que per a les aigües termals i mineromedicinals de muntanya, amb la diferència que, malgrat que existien petites infraestructures anomenades casetes de bany, el balneari era pròpiament tota la platja. En aquest primer balneari, la pràctica terapèutica no s'entenia com a lúdica o recreativa, sinó que buscava l'aprofitament de les propietats curatives de l'aigua de mar, basada en els resultats científics i químics obtinguts, i per això era considerada com un producte farmacològic més, que necessitava de prescripció mèdica per a poder prendre'l o utilitzar-lo terapèuticament. Perquè aquests banys de mar fossin eficaços, s'havien de seguir unes regles higièniques específiques, i qui els realitzava havia de conèixer les seves virtuts i efectes. En el número d'1 d'agost de 1889 del diari local *El Bajo Ampurdán*, trobem publicat el que anomenaven *el decálogo del bañista*:

"Nuestros lectores tendrán gusto en conocer los diez mandamientos que, a propósito de los baños, ha dictado el célebre higienista austriaco Mr. Kruque.

És en el context d'aquest arrelament de les pràctiques balnearies del final del s. XIX que situem l'origen del balneari guixolenc l'any 1876

- I. No te bañarás después de haber experimentado fuertes emociones.*
- II. Cuando el cuerpo sienta malestar, no te bañarás.*
- III. Después de una noche de insomnio o de exceso de fatiga, no te bañarás.*
- IV. Después de haber comido o bebido con demasía, no te bañarás.*
- V. No corras ni te agites cuando vayas a bañarte.*
- VI. No te bañes en paraje cuya profundidad desconozcas.*
- VII. Desnúdate lentamente; pero apenas te hayas desnudado, métete en el agua.*
- VIII. Los que saben nadar deben arrojar de cabeza; de todos modos, lo primero que hay que hacer es mojarla.*
- IX. No permanezcas un instante en el agua desde el momento en que sientas frío.*
- X. Después del baño, date fricciones, vístete aprisa y ponte en marcha."*

Aquests primers banys eren de caràcter personal o individual i pensats per a persones que patien determinades xacres i que, per tant, seguien els preceptes medicosanitaris que els recomanava els seu metge de capçalera. Majoritàriament es recomanaven per a tractar malalties com el raquitisme, l'anèmia o per a aquells que es constipaven amb facilitat, entre d'altres. Per a aquestes patologies, es recomanava un bany curt, i millor d'impresió, ja que afavoria una reacció ràpida i enèrgica. Per contra, s'utilitzaven els banys de llarga durada per als anomenats desordres nerviosos, com neuràlgies, hipocondria, histerisme, migranyes, etc. També es deia que convenien –indistintament– breus o prolongats per als dolors intestinals amb diarrea o sense, per a la tos quan provenia del pit, en certs reumatismes o també per a les varius de les cames. Per contra, estaven contraindicats i podien provocar greus complicacions a persones epilèptiques, amb problemes de cor, de pulmons o asmàtics.

Piscina dels banys de Sant Elm durant la dècada els anys 1920. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autor: Ricard Mur)

Estiuejants a la platja de Sant Feliu als anys 20. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

La modernització dels banys de mar

Durant la segona etapa d'aquests banys, anomenats ara Banys d'en Baldomero (1885-1922), les instal·lacions es modernitzen i es converteixen en permanents. Ja no trobem unes casetes que es munten durant l'estiu, sinó que ara el visitant hi podia trobar, a més de la zona de platja delimitada a l'exterior, diferents habitacions interiors amb banys de pila, alimentats per les aigües del mar. En aquest balneari, l'aigua es podia escalfar a diverses temperatures, en un intent similar al de les termals i mineromedicinals, però amb uns resultats limitats. Els banys tebis i calents de mar s'administraven en tots aquells casos en què circumstàncies especials –com l'edat o limitacions de mobilitat, susceptibilitat moral dels individus, estat de l'atmosfera, etc.– impediéssin als banyistes entrar al mar.

Aquests segons banys eren més col·lectius i popularistes que els primers. És en aquest moment que es comença a popularitzar el coneixement de les normes higièniques més generals i es prescindeix en part del seu component mèdic, alhora que es va incorporant la moda de manera gradual.

L'edat d'or del balneari guixolenc

Referint-nos a l'aspecte terapèutic dels banys de Sant Feliu, hem de parlar de l'última etapa, és a dir, la que s'inicià l'any 1922, quan el senyor Pere Rius i Calvet –ara propietari dels

antics Banys d'en Baldomero— començà unes obres de reformes amb l'objectiu de convertir aquells banys en un gran balneari amb les últimes tendències en talassoteràpia, i d'aquesta manera, atraure el major nombre de visitants. Va ser, segons paraules de Gaziol, "una petita i curta edat d'or del balneari guixolenc".

Gràcies a aquestes reformes, el nou balneari ofería més serveis terapèutics que els anteriors. Aquests serveis, els trobem descrits al diari local *L'Avi Muné* pel Dr. Joan Prim, metge dels Banys de Sant Elm, que també era el metge del port¹: *"cuenta dicho balneario con una sala de duchas ad hoc, clara para poder ver con limpieza la coloración de la piel del enfermo y aireada por arriba para evitar la producción de corrientes, de que podrán practicarse en esta sala las siguientes: Ducha fría, caliente y muy caliente, tibia y ducha templada, progresiva, escocesa y alternativa."*

Cuenta además el balneario con una piscina de 6 x 6 metros de dimensión y cuyos efectos terapéuticos son de la mayor importancia. El agua de dicha piscina es fría, debe tener una temperatura de 12 o 15°, es esencialmente sedante, se emplea contra el insomnio y las diversas formas de excitabilidad nerviosa".

Totes aquestes instal·lacions eren pensades per dur-hi a terme cures de salut, encara que no tothom podia gaudir-ne. Són moltes les queixes de la població local contra els alts preus de l'entrada. Tanmateix, deixant de banda el tema econòmic, també trobem queixes sobre l'aigua del balneari, malgrat que havia d'estar neta i lliure de mals olors, tant per qüestions higièniques com pel cost que tenia banyar-s'hi². No sabem si aquestes eren fonamentades o no, però, finalment, aquestes queixes varen tenir resposta i el 1931 l'Ajuntament decidia cobrir la riera, obra que finalment es portà a terme el 1933.

Aquests tercers banys se situen en una època en què es massifica la pràctica del bany, en una simbiosi lúdica, recreativa i esportiva, en què ha començat a desaparèixer el component mèdic i sanitari.

La fi dels banys terapèutics

La funció terapèutica i curativa que més o menys havien tingut els banys durant la seva història s'atura, per un primer declivi, amb l'esclat de la Guerra Civil. Pel que fa als Banys de Sant Elm, aquest declivi s'explica també a causa dels reiterats bombardejos a la ciutat, que provocaren grans destrosses a les instal·lacions del balneari. Ara bé, la seva veritable fi arriba quan el 1953 l'empresa Turispania, S. L. compra les instal·lacions i desestima la idea del balneari, funció que no es recuperarà mai més. Aquest fet és general arreu, ja que, cap a la dècada dels seixanta, aquests balnearis perden la seva funció tradicional i n'assoleixen una de nova: convertir-se en unes instal·lacions amb una sèrie de serveis prop del mar per a donar resposta a la demanda turística de sol i platja.

Laura Francès

Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols – Espai del Metge i la Salut Rural

1. Entrevista a Rosa Prim Poujarniscle, realitzada el 18-7-2007. Recerca sobre la medicina rural a la Vall d'Aro. MHSFG-EMSR.

2. Aquestes queixes, les trobem publicades a *Palmàrium*, números de 6-8-1922, 13-8-1922 i 20-8-1922.

Vist per la **DIDÀCTICA** als arxius **ELS BANYS DE SANT ELM, OBJECTE D'UN TREBALL DE RECERCA DE BATXILLERAT**. El curs 2001-2002 Rocío Cañadas va escollir els Banys de Sant Elm com a tema per al seu treball de recerca de segon curs de batxillerat, per a la qual cosa comptava amb el guiatge del seu tutor, Lluís Calverons, i l'assessorament de l'Arxiu Municipal. Les aportacions realitzades per aquest treball han estat utilitzades com una de les fonts principals per a l'elaboració d'aquest número de L'ARJAU.

Al món actual, tot allò que no és visible a Internet, es pot dir que no existeix. No obstant això, per tal que la informació estigui localitzable a la xarxa cal invertir molts recursos a digitalitzar i indexar els documents. Per aquest motiu, durant molt de temps encara serà necessària la consulta presencial als arxius i, de retruc, als usuaris els caldrà l'ajuda dels arxivers a l'hora de seleccionar les fonts en el moment d'iniciar una recerca. El treball de recerca realitzat de manera tenaç i brillant per Rocío Cañadas sobre els Banys de Sant Elm constitueix un exemple ben il·lustratiu de la manera com es poden dur a terme aquesta mena d'estudis sobre temes locals.

L'objectiu de la recerca, segons explica la mateixa autora a la introducció, va ser intentar conèixer tota l'evolució dels banys, atès que considerava que eren un element molt important per a la història de Sant Feliu, ja que havien contribuït decisivament a la promoció turística de la ciutat. Així doncs, després de recompilar tota la informació necessària, Rocío Cañadas va poder reconstruir la història de l'edifici i de les persones que hi van intervenir, i fer un recorregut complet per aquesta cronologia, estructurada en quatre etapes (la d'en Romaguera, la d'en Baldomero, la de Pere Rius i Calvet i la de Turispània). El text queda perfectament complementat per un recull de fotografies corresponents a les diferents èpoques. A part del seu contingut, un dels principals valors del treball és que totes les dades s'hi troben meticulosament referenciades i es poden comprovar per mitjà de les còpies de diferents documents de l'Arxiu Municipal, inclosos en un apèndix final.

En primer lloc, l'autora va consultar diversa bibliografia per situar el tema del turisme a Catalunya i també les publicacions sobre els banys que havien estat realitzades fins aleshores per tal de conèixer la informació existent i, en tot cas, poder ampliar-la. Seguidament, va recórrer a la documentació d'arxiu. Per exemple, per explicar quan es va fer el primer

Després de recompilar tota la informació necessària, Rocío Cañadas va poder reconstruir la història de l'edifici i de les persones que hi van intervenir, i fer un recorregut complet per aquesta cronologia

edifici i com era, com també totes les ampliacions i reformes que s'hi van anar realitzant fins l'any 1971, Rocío Cañadas va consultar les diferents llicències d'obra atorgades, la *Gaceta de Madrid* de l'any 1895 i els llibres d'actes del ple de l'Ajuntament entre els anys 1891 i 1923. Les dades administratives van ser complementades amb cites de Gaziol, extretes del llibre *Sant Feliu de la Costa Brava* (Editorial Aedos, Barcelona, 1963).

Les motivacions que van justificar la creació del balneari, les activitats que s'hi realitzaven o les incidències de les diferents temporades, l'autora les va extreure mitjançant un buidatge de l'hemeroteca de l'Arxiu Municipal entre els anys 1895 i 1972, amb la consulta de les publicacions següents: *El Programa*, *L'Avi Muné*, *La Lealtad*, *Llevor*, *Palmàrium* i *Àncora*. Per mitjà de la premsa, va localitzar articles que permetien gairebé reviure la inauguració

Sota aquestes línies: a dalt, esquerra: noia asseguda a la platja, al costat de la tanca dels Banys de Sant Elm, a la dècada de 1920. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens), dreta: banyistes amb patí, als anys 20. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens); a baix, esquerra: vista general dels banys durant la celebració d'una festa marítima a mitjan dècada de 1920. AMSFG. Col·lecció Anna M. Coll (Autor: Josep Manetes), dreta: grup de nois prenent el sol al costat de la rotonda, l'any 1922. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

de l'any 1922, després de les reformes de Pere Rius, i també contrastar les crítiques o reaccions contràries als banys per part d'alguns guixolencs al principi dels anys 30. Les queixes es referien a la mala qualitat de les aigües, la indecència dels vestits de bany, els preus cars o el tracte discriminatori en funció de la procedència dels clients, que afavoria els forasters i la gent de posició més benestant.

Les biografies d'Antonio Romaguera, promotor dels banys; de General Guitart, l'arquitecte que en va fer el projecte; o de Pere Rius, l'hisendat barceloní que els va transformar en un establiment mític, van ser extretes del llibre de Gerard Bussot *Carrers, cases i arquitectes* (publicat per l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols l'any 2000) i complementades per les dades dels padrons de veïns. Aquesta documentació va aportar l'any de naixement,

A part del seu contingut, un dels principals valors del treball és que totes les dades s'hi troben meticulosament referenciades i es poden comprovar per mitjà de les còpies de diferents documents de l'Arxiu Municipal, inclosos en un apèndix final

l'origen, la residència, la família o la professió dels protagonistes de les diferents etapes d'aquesta història. En el cas de l'arquitecte Guitart, la seva biografia laboral es va realitzar per mitjà dels llibres d'actes del ple municipal, en els quals apareix el seu nomenament com a arquitecte municipal i la formalització d'alguns encàrrecs per part del consistori. També es va poder fer una relació dels projectes que va realitzar a partir de les sèries de llicències d'obra particulars i de projectes d'obra pública.

Tot i que han passat gairebé set anys des que Rocío Cañadas va realitzar el seu treball de recerca, és important que en aquest ARJAU es reconegui públicament el mèrit del seu esforç. També esperem que altra gent s'animi a fer treballs similars, ja que poden resultar molt gratificants pel coneixement que aporten sobre temes concrets de la nostra ciutat, sobre èpoques o aspectes més generals i sobre la mateixa documentació. La recerca és apassionant perquè és una barreja de deducció gairebé detectivesca i sorpresa. Per a aquells que alguna vegada ja s'hi han llençat és ben conegut el fet que, quan comences a estirar un fil, sempre te'n segueixen molts més...

M. Àngels Suquet

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

CALIDOSCOPI

LES IMATGES

1

1. Vista de la piscina i el porxo dels banys, a mitjan dècada de 1920. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens). 2. Temporal al racó de Garbí, als anys 40. AMSFG. Fons Pere Rigau (Autor: Pere Rigau). 3. Edifici dels Banys d'en Baldomero, projectat per General Guitart, cap a l'any 1900. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autor: desconegut). 4. Detall de la galeria dels banys, ben entrada la dècada de 1920. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

5. Grup de nenes jugant a l'aigua, el 1922. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens). 6. Sardana a la terrassa dels banys, a mitjan dècada de 1920. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens). 7. Detall de la galeria dels banys, ben entrada la dècada de 1920. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens). 8. Barca dels banys, el 1922. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens). 9. Casetes i cadires al racó de Garbí de la platja, als anys 20. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

CALIDOSCOPI

L'ENTREVISTA

ALFONS HEREU

És professional del sector turístic des de fa 43 anys, va començar el 1960 a La Gavina i actualment treballa a l'Agència Viaro. Afeccionat i bon coneixedor de la música, la fotografia i la realització cinematogràfica.

El 1961 va treballar a Wagon-lits Cook i va fer de guia turístic. El 1962 va començar a tocar amb els Sherpas, amb qui va actuar fins el 1966, i es va iniciar en la fotografia. El 1967 va començar amb el cinema amateur. Cap al 1970 va entrar a la Junta de l'Agrupació Fotogràfica i Cinematogràfica, que va presidir fins el desembre de 1976. El mateix any fou elegit president del Festival del Film Amateur de la Costa Brava fins l'any 1982, en què hi va haver la darrera edició. Com a realitzador ha obtingut més d'una cinquantena de premis. El 1980 li fou atorgada la Medalla d'Or de la Union Internationale du Cinéma d'Amateur (UNICA) i el 1982 fou nomenat Fellow of the Institute of Amateur Cinematographers (FACI) de la Gran Bretanya. Parla dels banys de l'època daurada del turisme. Després dels bombardeigs de 1938, els banys van passar per un autèntic periple: l'estat ruïnós als 50, la reconstrucció per l'empresa Recolons el 1960 i la inauguració per Sant Joan com a Salón de Fiestas de los Baños San Elmo. La transformació en Royal Cliper San Elmo el 1963 i en Cliper's Boite el 1968 fins que, als 90, van ser Palm Beach.

Voldríem que ens expliquessis quins records tens de la platja de quan eres petit.

Amb la mare anava a banyar a la platja, però sempre ens posàvem entre les barques, que eren després de la riera del Portalet. Al centre de la platja, des del racó

de Garbí fins a la rambla, hi havia tot de blocs de pedra que havien col·locat després que un temporal s'endugués bona part de la sorra. Però no era gaire agradable de banyar-s'hi perquè hi havia rates. Després de les pedres hi havia un tros de platja desocupat, però era molt petit i la gent no s'hi posava. De fet, penso que buscàvem el recer de les barques. No hi havia costum d'anar a banyar, la gent vivia d'esquenes al mar. Els que hi anaven se situaven al racó de Llevant, discretament...

I dels banys?

Sempre els he vist allà. A Sant Feliu les casetes eren blaves i blanques i no tenien tanca, eren molt diferents dels Banys de Sant Pol, on les casetes eren –i són encara– de molts colors i hi havia una tanca que arribava fins al mar i delimitava la zona de bany de la resta de la platja...; aquella barriera representava una separació elitista. A Sant Pol hi vaig viure des de 1974 fins a 1993 i la recordo perfectament: hi havia un vigilant que procurava que ningú no se la saltés. És la imatge que en tinc, vista des de fora, perquè no havia anat mai a banyar a cap dels dos llocs. Els Banys de S'Agaró eren per a la gent de fora.

Però hi havia costum d'anar-hi entre els de Sant Feliu als anys 50? Quin tipus de gent hi anava?

Hi havia gent, però no massa, i eren d'aquí. Em sembla que llogaven les casetes per utilitzar-les. No hi havia gent de Barcelona, però sí alguns turistes. Poquets; quan tenia 8 anys van venir els primers turistes anglesos i sempre van tenir bona relació amb la meua família, fins al punt que durant els anys 60 vaig anar a estudiar a Anglaterra, a Brighton, concretament.

Com va ser que aquestes persones van entrar en contacte amb la teva família?

L'any 1943, el meu pare ja tenia l'Agència de Sant Feliu de Guíxols de Viatges Marsans que, de fet, va ser la primera empresa d'Espanya. La va portar fins l'any 1986. De petit, jo acompanyava estrangers a cases particulars que llogaven habitacions. Al principi no hi havia hotels i la gent acollia turistes per a tenir ingressos extres. En aquest moment la gent encara era molt ingènua, tant els de fora com els de casa. Encara pesava més el vessant humà i no hi havia l'afany desmesurat pel negoci que va venir després.

El 1960, quan els banys van ser restaurats dels desperfectes que encara arrossegaven dels bombardeigs de la Guerra Civil, el nom encara es vinculava molt a can Rius.

En tens algun record?

No, no, jo ja havia anat al Royal Clipper Sant Elm. Llavors tenia 18 o 19 anys i allà hi feien balls amb música en viu. Les discoteques encara van trigar uns anys a venir... De fet, la música en viu es va mantenir ben bé fins a mitjan anys setanta.

A l'Àncora hem llegit que, en aquesta primera època, l'orquestra principal eren els Clipper Stars. Qui més hi tocava?

Sobretot eren els Víctors, que en aquell moment era una orquestra formada per quatre o cinc músics. Recordo que hi havia en Figueras, en Berga, en Fontanella...; a part d'ells, n'hi havia d'altres que hi tocaven de manera puntual.

Orquestra Victors a la terrassa de can Rius. D'esquerra a dreta, a dalt: Arcadi Berga, Josep Isern i Arseni Roig.
A sota: Joan Dispès, Joan Pujol, Noé, Miquel Jacomet, Valentí Rourich i Ramon Pla. AMSFG. Fons Arcadi Berga (Autor: desconegut)

Per cert, els Sherpas també hi vàrem actuar algun cop! Els Sherpas van ser el primer conjunt de l'època moderna a Sant Feliu de Guíxols; el grup estava format per guitarres elèctriques –tres, concretament–, un piano i un bateria. Vàrem començar l'any 1962 amenitzant actes i jo hi vaig estar fins l'any 1966, que vaig anar a fer la "mili". Els companys van continuar tocant fins el 1968.

Com era, llavors, el local?

S'utilitzava només la planta de dalt, que era molt agradable i s'hi estava molt bé, a la fresca... Va ser posteriorment que es va habilitar també la planta de baix.

A part dels balls, es mantenia alguna cosa encara de l'antic esplendor dels banys? A la seva època daurada, a part de l'aspecte

terapèutic, hi havia hagut esport i actes culturals...

No en tinc gaire coneixement perquè no hi havia anat; una cosa eren les casetes, que eren gestionades per Turispània, i l'altra, el local. Però no em sembla que hi hagués una continuïtat respecte al que s'hi havia fet abans de la Guerra Civil. Als anys 60 encara s'hi havia jugat a waterpolo. Ho sé perquè conec una persona, en Pere Rusalleda, que hi havia participat.

La imatge que ha quedat de l'època és que els joves tenien el ball, el cinema i el futbol com a principals entreteniments; és cert? A part del Cliper, a quins altres llocs es podia anar a ballar en aquell moment?

No hi havia gaire per triar! Al Cliper vaig anar-hi fins que vaig tenir cap a trenta

anys. Hi havia el casino, però s'havien de demanar els balls. Hi havia la gent d'aquí, però el protocol era d'allò més tradicional i clàssic. Recordo que el terra es movia quan ballaves... Casa Pedro i el River, en canvi, eren ben bé per a estrangers. A Casa Pedro hi cantaven en Roncero i la seva dona, la Victòria, que eren tot un clàssic d'allà, i també en Pedro Zapata; al River, hi havia el Trío Paraguayo, balladors de flamenc –com la Lidia Moreno– i hi cantava l'Alfredo Rey, que adaptava lletres de cançons amb molt sentit de l'humor... Van marcar tota una època del turisme. A Cal Canari era diferent, s'hi cantaven més havaneres i cançons de taverna. No hi havia actuacions professionals, aquí hi havien cantat l'Albertí o en Torrent Buch.

I Las Vegas? L'empresa Recolons, que havia restaurat els banys l'any 1960, també gestionava aquesta sala de festes...

Las Vegas que hi ha actualment va venir un xic després, penso que es va obrir cap als anys 70... Primer se situava a l'actual Murlà, era a l'aire lliure i hi havia actuat gent de molta categoria com Lorenzo Valverde, entre molts d'altres, com per exemple en Calonge, la Lola Flores o la Dolores Vargas, *la terremoto*.

Quan et sembla que va canviar, tot això?

Al final dels anys 70. En aquell moment van desaparèixer les casetes de la platja de Sant Feliu i, a S'Agaró, tot i que es van mantenir, van haver de treure la tanca. Les platges privades es van acabar amb les lleis de costes, tot es va democratitzar i massificar... Les sales de festa van esdevenir discoteques i els conjunts i formacions musicals van ser pràcticament substituïts per homes orquestra.

Després d'anar variant amb els anys, avui l'edifici es troba novament abandonat, com als anys 50. Què et sembla que pot oferir a la ciutat?

És un lloc mític, molt ben documentat, i està totalment desaprofitat. Ara funciona únicament com a restaurant. La vista és fenomenal, fins ara hi competia només el Club Nàutic, des de l'altra banda. Però com a edifici, el trobo molt més interessant. Una de les coses que sap més greu és que no hi ha cap informació visible enlloc. A França, per exemple, tot ho indiquen i ho expliquen, per insignificant que sigui. Hi ha més elements a Sant Feliu que no estan prou aprofitats com el Tinglado o el Salvament de Naufrags. Els anglesos es tornarien bojós amb el Salvament: és únic a Espanya i pràcticament únic a Europa i està tancat! Quan vaig estar fent de guia turístic durant cinc anys, ensenyava les fàbriques de l'estomacal Bonet o can Buscarons, una

granja de visons i xinilles que hi havia cap a l'Asil i també el Suro Gros de Romanyà o cases típiques... Caldria un museu que expliqués la història de Sant Feliu a les noves generacions, que transmetés els elements que han servit per a configurar la ciutat actual i sense els quals no hauríem arribat a ser el que som. Em sembla que els eixos per bastir aquest museu poden ser el suro, que va donar feina a milers de persones, la pesca, que també va ser molt important i el tren, que pot ser atractiu des de molts punts de vista diferents. La nostra ciutat ha d'aprendre a mudar-se amb les seves peculiaritats. Ara no hi ha flamenc, ni toros, el vi és car i el sol surt a tots els països de l'est i de l'oest. Hi ha conceptes que han passat a la història i hem de promocionar el que tenim.

M. Àngels Suquet

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Vista general de la platja des de garbí, als anys 1940. AMSFG. Col·lecció Anna M. Coll Quetglas (Autor: desconegut)

CALIDOSCOPI

CONTRASTOS

La platja i els pescadors

Durant la dècada de 1950, en iniciar-se l'arribada del turisme, les platges van començar a ser ocupades pels estiuejants. Fins aleshores, havien acollit les embarcacions i els ormeigs de pesca. Eren l'escenari on transcorria una part de les tasques i de la vida dels pescadors i les seves famílies. A la platja es desmallava la captura, es triava el peix, s'estenien les xarxes i s'arreglaven els aparells. Les "remendadores" reparaven les malles assegurades a la sorra durant hores. Les dones dels pescadors també venien peix, amb paneres i balances, al mateix passeig o a la rambla Vidal, coneguda ja al segle XVIII com *el Portal del Peix*. Fins que es van instituir les llotges del peix, a les platges també hi havia compradors que adquirien peix per revendre'l als pobles d'interior.

La pesca a Sant Feliu de Guíxols

Al segle XVIII la ciutat va créixer a causa de la prosperitat de la indústria del suro, de la creació de les drassanes i del cultiu de la vinya. Es va passar de 1.600 habitants a 5.090 l'any 1787. Hi va haver una major demanda de queviures, també de peix. Van iniciar-se dues indústries vinculades a la pesca: la confecció de xarxes i la salaó de peix.

Les arts d'arrossegament ja es practicaven al litoral gironí, però van ser prohibides l'any 1755 pel Supremo Consejo de Guerra. Tanmateix, els guixolencs més aviat van rebutjar aquest sistema quan va aparèixer i es van decantar pel sardinal, la captura de sardina i anxova, que es realitzava des de Carnestoltes fins al mes d'agost. Hi havia cap a un centenar d'embarcacions. A part, s'utilitzaven les armallades o tresmall, les soltes i el palangre. El 1783 i 1784 es van publicar reials cèdules segons les quals tot el peix estava lliure d'arbitri o gabella municipal. Però a Sant Feliu

el peix continuava gravat pel Monestir amb el vintè (5%), en concepte del delme medieval, encara vigent. A banda, hi havia la imposició del quart (25%) de la pesca del diumenge i dels dies festius, en concepte de l'indult o dispensa atorgada, que era destinat a l'obra parroquial.

El 1878 els pescadors de Sant Feliu, l'Escala, Palafrugell i l'Estartit van obtenir llicència per a la pesca d'arrossegament. Però aquí van continuar predominant els sardinals i, quan van arribar els primers bous i vaques de la costa de Tarragona, van preferir establir-se a Palamós, on s'han mantingut fins avui dia. A Sant Feliu de Guíxols al final del segle XIX hi havia molts més mariners (162) que pescadors (46), cosa que potser s'explicaria per la importància del transport marítim de mercaderies.

Cap a 1912, la teranyina va arribar a Blanes i a Lloret procedent del nord d'Espanya. És un art d'encerclament que es practicava des de la darrereria d'abril fins a l'octubre.

BARBAZA, Yvette. *El paisatge humà de la Costa Brava*. Barcelona: Edicions 62, 1988 (original francès, 1966).

JIMÉNEZ, Àngel. *Sant Feliu de Guíxols*. Girona: Diputació, 1986. (Quaderns de la Revista de Girona, núm. 8).

SALA, J; DOMÈNECH, J. *La pesca*. Girona: Diputació, 1994. (Quaderns de la Revista de Girona, núm. 49).

1. Remallant les xarxes, al final dels anys 20. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)
2. Desmallant el peix després de la captura. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)
3. Triant peix a la platja de Sant Feliu de Guíxols, al final dels anys 20. AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

A Sant Feliu, l'aparició de la teranyina va implicar l'abandonament dels sardinals. Tot i que els saladors preferien el peix capturat amb sardinals, va arribar a haver-hi cap a vint-i-una teranyines. N'hi hagué una *La Patronal*— armada en societat. Els patrons més populars van ser en Fòtils, en Garet, en Martinet, es Buixaller, es Pilot, en Doltra, l'Esteve del Mà, en Daries, en Malandando, es Canari, en Pep i en Cisco Dorra i es Pinyoner.

Els anys 1919 i 1923 es van produir vagues a Lloret i a Sant Feliu per la disconformitat en la distribució de guanys entre les tripulacions. Molts remitgers (terramaners) ganxons van abandonar els patrons i van emigrar a altres pobles, on es van instal·lar. Entre 1920 i 1924 a Sant Feliu hi havia 258 pescadors i només 8 mariners. De manera que se situava després de Roses, on n'hi havia 406; i era seguit per Blanes i Palafrugell, amb 148 i 133 pescadors, respectivament.

El 1956 es va extingir el darrer art de platja a Sant Feliu, que ja no hi havia tingut massa tradició. Durant aquests anys, el sardinal també va caure en desús; a Sant Feliu n'hi havia una trentena. Van aparèixer per la costa gironina teranyines del port de Barcelona i altres poblacions, amb barques grosses, conegudes com *ses maribundes*, nom que fa referència a l'espècie de formiga que té fama d'arrasar-ho tot. Als anys 50 el nombre de pescadors a Sant Feliu es va reduir a més de la meitat i es va situar pels volts de les cent persones, molt lluny d'altres poblacions en què la pesca es mantenia encara com un sector productiu. Per exemple, Roses, amb 464 pescadors, l'Escala o Palamós, amb més de 300.

Les cases i els barris de pescadors

Els pescadors vivien en barriades prop del mar, però a Sant Feliu de Guíxols estaven integrats al poble, a la Barceloneta i al racó de Garbí. Les cases eren senzilles, amb planta baixa —destinada a magatzem— i pis. Les façanes eren emblanquinades amb calç i les obertures se solien pintar amb la pintura que sobrava de les embarcacions. Alguns patrons comptaven amb cases velles habilitades com a magatzems, anomenats *sa botiga*.

Moltes cases tenien espais habilitats per tenir-hi animals, patis i horts, ja que sovint els pescadors combinaven la feina del mar amb la de pagès. Això era freqüent a l'Alt Empordà, però a Sant Feliu els pescadors buscaven altres mitjans per guanyar-se la vida fent de camàlics o altres feines eventuais.

A les estones de lleure o quan feia mal temps, els pescadors s'estaven al cafè o a la taverna, que era com una segona casa. A Sant Feliu solien anar a can Seis, can Peric, can Saura i cal Coix.

El tinglado

Informació municipal

Presentació del llibre *Mascarons*, de Xavier Colomer-Ribot

El 13 de març es va presentar a la Biblioteca Pública Octavi Viader i Margarit de Sant Feliu de Guíxols el llibre *Mascarons*, de Xavier Colomer-Ribot, editat per La Busca Edicions. L'autor és periodista, lingüista i investigador; i té un important bagatge pel que fa a publicacions en diversos àmbits. En aquesta ocasió, la proposta consisteix en un interessant ventall de contes i relats curts. Van presentar el llibre Ponç Puigdevall, Maria-Lluïsa Pazos i el mateix autor.

Troben mosaics romans durant una excavació arqueològica a la plaça del Monestir

En les excavacions arqueològiques que van tenir lloc enguany a la plaça del Monestir es van trobar quatre mosaics que han confirmat l'existència d'una edificació romana, presumiblement una vil·la, datada entre els segles IV o V després de Crist. L'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols i la Universitat de Girona (UdG) van signar ara fa dos anys i

mig un conveni de col·laboració científica mitjançant el qual la UdG, a través del Grup d'Investigació d'Arqueologia i Prehistòria, es feia responsable de la direcció científica dels treballs d'excavació arqueològica a l'entorn del monestir, com també d'una part del Fortim. La direcció de les diverses campanyes ha estat encomanada a Jordi Vivo. Mitjançant aquest conveni, l'Ajuntament ha assumit el cost de les actuacions arqueològiques, realitzades segons estableix el Pla Especial d'Intervenció del Monestir (pla director), amb el suport del Museu d'Història. L'any 2010 s'espera tancar la tercera i última de les excavacions programades.

Ana Gutiérrez guanya el concurs d'escultura en memòria de les víctimes de la Guerra Civil

Tal i com es preveia a les bases del concurs de projectes per a la realització d'un monument escultòric en memòria de les víctimes de la Guerra Civil a Sant Feliu de Guíxols, el divendres dia 10 d'abril el regidor de Cultura, Jordi Vilà, va fer públic al Museu d'Història de la ciutat el veredict del jurat d'aquesta convocatòria. Es va posar de relleu la qualitat de les set propostes presentades i la dificultat que ha representat per al jurat triar l'obra guanyadora entre els artistes següents: Jordi Arévalo, Agustí Paradedda, Alberto de Udaeta, Joan Gruart, Ana Gutiérrez, Igor Garai i

Esther Bussot. La proposta guanyadora va ser la presentada per Ana Gutiérrez i preveu la realització de l'escultura en ferro colat, amb unes dimensions de 150 x 103 x 73 cm.

Homenatge de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols a l'antic tren de Sant Feliu a Girona

El 17 d'abril va tenir lloc a la sala d'actes de la Biblioteca i Arxiu de Sant Feliu de Guíxols la presentació del número 59 de la revista cultural L'ARJAU, coordinada per l'Arxiu Municipal i dedicada monogràficament al tren de Sant Feliu amb motiu del quarantè aniversari del tancament de la línia. Durant l'acte, es va projectar el curtmetratge d'animació *Un somni virtual*, de Francesc Blanch i Josep Carles Cardona, que recreava un viatge en ferrocarril des de Sant Feliu fins a Girona, i es va poder contemplar una part de la maqueta de l'antiga estació guixolenc, realitzada per Ignasi Griñón.

Jornada sobre tecnologia aplicada al sector turístic

L'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, conjuntament amb la Subdirecció General

d'Economia Cooperativa, Social i d'Autoocupació, va organitzar el passat dia 22 d'abril, en col·laboració amb l'empresa GNA serveis telemàtics, la jornada "Tecnologia aplicada al sector turístic".

La jornada anava dirigida tant a l'empresariat com a les persones treballadores del sector turístic amb la finalitat de donar informació sobre les principals eines tecnològiques per a millorar l'ocupació turística i l'atenció al client.

Jornada d'Arquitectura i Patrimoni de la Universitat de Nantes a Sant Feliu

El passat 22 d'abril, professors i alumnes del Diploma Universitari sobre "Edificis històrics i tecnologies innovadores de restauració" de la Universitat de Nantes van fer una estada a Sant Feliu de Guíxols per tal de fer una introducció a l'urbanisme d'una ciutat mitjana del litoral català i estudiar diferents tipologies d'edificis històrics.

La sessió va començar amb una benvinguda de l'alcalde Pere Albó i, tot seguit, es van desenvolupar dues sessions teòriques a càrrec de l'arquitecte Albert Pla i de la directora del Museu d'Història, Sílvia Alemany.

Les visites pràctiques es van desenvolupar al monestir, al mas Auladell de Solius i a la ciutat de Girona.

Eulàlia Pallarès, de la Garriga, guanyadora del Concurs de Pintura Ràpida de Sant Feliu de Guíxols

El passat dissabte 23 de maig es va celebrar el Concurs de Pintura Ràpida Ciutat de Sant Feliu de Guíxols, organitzat per l'Associació d'Amics del Museu d'Història. El jurat estava format per Jordi Gallego, Andreu León, Gerard Mas, José Luis Mayo i Carles Piqueras. Els premiats van ser:

- 1r premi, patrocinat pel Taller Òptic de la Peña: Eulàlia Pallarès, de la Garriga
- 2n premi, patrocinat pel Taller Òptic de la Peña: Joan Vila, de Sant Quirze del Vallès
- 3r premi, patrocinat per un particular: Josep Canelles
- 4t premi, patrocinat pel Restaurant Bahía: Josep Plaja
- 5è premi, patrocinat per Pintures Roqué: Antonio Mariscal
- Premi especial, patrocinat per un particular: Joan Rozas

Art a Sant Feliu de Guíxols

Programació artística promoguda per l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols per

al foment de les arts plàstiques (pati de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols):

- Subhasta d'obres d'art d'artistes locals a benefici de l'associació EMAD Sant Feliu Del 21 de juliol al 2 d'agost
- Rosa M. Febrer. Oli sobre tela. Del 4 al 16 d'agost
- *Patchwork*. Del 5 al 13 de setembre
- Intercanvi d'obres d'artistes del Cercle Artístic de Palamós a Sant Feliu de Guíxols Tècnica mixta. Del 14 al 27 de setembre

Les puntaires i les sardanes omplen Sant Feliu

El diumenge 24 de maig van tenir lloc l'Aplec de la Sardana i la Trobada de Puntaires al passeig del Mar i a la rambla Vidal, respectivament. Hi van participar les cobles Ciutat de Girona, Bisbal Jove, Ciutat de Terrassa i Flama de Farners, junt amb la Cobla Baix Empordà, que havia actuat el dia anterior. L'Associació d'Amics de la Sardana, organitzadora de l'aplec, va homenatjar els compositors Jaume Cristau i Vicenç Corominas.

Curs de cuina per a promoure la inserció laboral

L'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols ha organitzat un curs de cuina de 20 h de

durada a l'Aula Gastronòmica de l'Empordà per a una quinzena de dones del municipi. L'objectiu és cobrir la necessitat de personal de cuina de les empreses del municipi i fomentar els projectes d'auto-empresa.

El curs, organitzat per Guíxols Desenvolupament, va tenir lloc durant la setmana del 25 al 29 de maig i va ser finançat per la Xarxa d'Agents d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball de la Diputació de Girona, el Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya i el Servei d'Ocupació de Catalunya, amb el cofinançament del Fons Social Europeu.

Es presenten les obres gràfiques de Domènec Fita al monestir

El divendres 29 de maig, Marta Pedrerol, directora del Servei Territorial de Salut a Girona, i l'alcalde Pere Albó van inaugurar al monestir l'exposició "L'essència de la inconsciència", de l'escultor Domènec Fita.

Es tracta d'una mostra de dues sèries de pintures *El traç del dit* i *Adorn*, que l'artista va crear després de la seva estada a l'Hospital Josep Trueta de Girona. Amb motiu de la inauguració, l'arquitecte Albert Pla va fer una conferència sobre la temàtica "Ciutat saludable". L'exposició temporal es va poder visitar entre el 22 de maig i l'11 de juliol al monestir.

5a edició de la Universitat d'Estiu

Per cinquè any consecutiu, la Universitat Ramon Llull ha programat tres interessants cursos d'estiu al juliol. Les temàtiques han estat variades: "Qi Gong. Cultivar la consciència", "L'Egipte misteriós" i la jornada "Els museus com a eina de transformació de les ciutats". La cloenda es farà el 7 d'agost amb "Un cafè amb Paolo Conte", a les 17 h, a l'Espai Port, escenari del Festival Internacional de la Porta Ferrada.

Curs d'estiu sobre "Medicina i salut en el món rural: una perspectiva històrica"

Els dies 10 i 11 de juliol va tenir lloc un curs sobre història de la medicina en l'àmbit rural, organitzat per la Càtedra del Metge Rural. La coordinació va anar a càrrec de Joaquim M. Puigvert, professor titular d'Història Contemporània de la Universitat de Girona i vicerector de Recerca en Humanitats i Ciències Socials, i Sílvia Alemany, directora del Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols.

Directori

ÀREA DE CULTURA, MUSEU, ARXIU I BIBLIOTECA
PL. MONESTIR, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 01 57
E-MAIL: cultura@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.

ARXIU MUNICIPAL
CRA. DE GIRONA, 45-47
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 25 93
E-MAIL: arxiu@guixols.cat
HORARI D'HIVERN: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.
I DIMARTS I DIJOUS DE 17 A 19 h.
HORARI D'ESTIU (juliol, agost i setembre): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.

BIBLIOTECA PÚBLICA OCTAVI VIADER I MARGARIT
C/ SURIS, 28-34 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 40 57
E-MAIL: biblioteca@guixols.cat
HORARI: DIMARTS, DIJOUS, DIVENDRES I DISSABTES DE 10 A 13.30 h.
I DE DILLUNS A DIVENDRES DE 17 A 21 h.

JOVENTUT (Punt d'Informació Juvenil-Casal de Joves)
C/ MALL, 61 (Edifici de les Vetlladores)
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 73 60 FAX. 972 32 71 60
E-MAIL: pij@guixols.cat
HORARI D'HIVERN: DILLUNS, DIMARTS I DIJOUS DE 17 A 20 h.
DIMECRES I DIVENDRES DE 16 A 20 h.
HORARI D'ESTIU (juliol i agost): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 8 A 15 h.

MUSEU D'HISTÒRIA
PL. MONESTIR, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 15 75 FAX. 972 82 15 74
E-MAIL: museuhistoria@guixols.cat
HORARI (juliol, agost i setembre): DE DIMARTS A DISSABTE DE 10 A 13 h. I DE 17 A 20 h. DIUMENGE I FESTIUS DE 10 A 13 h.

OFICINA MUNICIPAL DE TURISME
PASSEIG DEL MAR, 8-12 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 00 51 FAX. 972 82 01 19
E-MAIL: turisme@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DISSABTE DE 10 A 13 h. I DE 16 A 19 h.
DIUMENGES I FESTIUS DE 10 A 14 h. A PARTIR DEL 21 DE JUNY, OBERT CADA DIA DE 10 A 14 h. I DE 16 A 20 h.

PLA LOCAL DE NOVA CIUTADANIA
C/ GRAVINA, 39-41 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 10 91 / 972 82 03 29 FAX. 972 82 20 89
E-MAIL: novaciutadania@guixols.cat
HORARI: DILLUNS I DIJOUS DE 9 A 19 h. DIMARTS, DIMECRES I DIVENDRES DE 9 A 14 h.

SERVEI MUNICIPAL D'EDUCACIÓ OME (Oficina Municipal d'Escolarització)
C/ PENITÈNCIA, 10 (Casa Albertí) 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 08 10 FAX. 972 32 27 72
E-MAIL: educacio@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 14 h.
HORARI D'ESTIU (juliol i agost): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 13 h.
HORARI DURANT LES VACANCES ESCOLARS DE NADAL I SETMANA SANTA: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 13 h.

SERVEI MUNICIPAL D'ESPORTS
C/ CALLAO, S/N - ZONA ESPORTIVA LA CORCHERA
TEL. I FAX 972 82 03 16
E-MAIL: esports@guixols.cat
HORARIS D'OFICINA: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 h.
ACTIVITATS ESPORTIVES DE LES ESCOLES I DE CLUBS ESPORTIUS: GIMNÀSTICA I ENTRENAMENTS DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 h I DE 15 A 24 h.
COMPETICIONS: DISSABTES I DIUMENGES, SEGONS CALENDARI.

SERVEI D'Ocupació Municipal i Servei d'Assessorament d'Empreses
PL. MERCAT, 6-9 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 70 33 FAX. 972 32 69 17
E-MAIL: industria@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 h.

SERVEI DE PREMSA
PL. MERCAT, 6-9 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 609 75 35 85
E-MAIL: premsa@guixols.cat
HORARI: A HORES CONVINGUDES

TEATRE AUDITORI MUNICIPAL
C/ CALLAO, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 01 59
E-MAIL: teatre@guixols.cat
HORARI: A HORES CONVINGUDES

VOLS REBRE L'ARJAU GRATUÏTAMENT A CASA TEVA?

L'ARJAU és una revista editada per l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols que tracta temes culturals del municipi i el seu entorn. Es publica cada quatre mesos i es distribueix de forma gratuïta.

Si vols rebre la revista a casa, sense cap cost addicional, envia'ns una carta a l'adreça de l'Arxiu que apareix en aquesta mateixa pàgina, indicant que vols subscriure't a la revista i especificant el teu nom i cognoms, adreça, localitat i codi postal. Si ho prefereixes, pots enviar-nos aquestes dades per correu electrònic a l'adreça arxiu@guixols.cat

D'acord amb el que estableix la Llei Orgànica 15/1999 de Protecció de Dades de Caràcter Personal, les dades que ens proporcionis s'incorporaran en un fitxer anomenat Contactes, titularitat de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, amb la finalitat de gestionar el servei de distribució de la revista. En tot moment pots exercir els drets d'accés, rectificació, oposició i cancel·lació d'aquestes dades segons els termes expressats per l'esmentada normativa, tot adreçant-te per escrit a l'alcaldia (plaça del Mercat, núm. 6-8, 17220 Sant Feliu de Guíxols).

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

Núm. 60 AGOST 2009

Ajuntament de
Sant Feliu de Guíxols
www.guixols.cat